

Biblioteksplan

För biblioteken i Kävlinge kommun 2015-2018

INLEDNING

Biblioteken har av tradition samlat in och ställt information till allas förfogande för att främja fri åsiktsbildning och det demokratiska samhällets fortlevnad och utveckling. Detta uppdrag är fortfarande bibliotekets mest fundamentala, även om det idag utförs på delvis nya sätt och med nya metoder.

Digitaliseringen, tillgängliggörandet av information gratis på internet och den sociala webbens intåg är företeelser som förenklat människors informationsinhämtning. Samtidigt finns en så kallad digital klyfta där de som saknar verktygen och kompetensen allt mer hamnar utanför samhällets demokratiska processer.

Läsandet minskar i alla åldrar, och det finns stora skillnader i läsandet mellan olika grupper i samhället. Att biblioteken är en av de samhällsinstitutioner som är bäst skickade att lyfta litteratur och läsning kan knappast någons tvivla på.

Allt fler människor kommer till Sverige från olika håll i världen. En av de viktigaste förutsättningarna för att skapa sig en tillvaro i sitt nya land är förstås att hitta och tillägna sig det svenska språket. Biblioteken har gedigen erfarenhet och kompetens då det gäller att tillgodose de behov som nya svenskar har av material för språkinläring. Biblioteken är också en plats för möten mellan nya och "gamla" svenskar. Biblioteken bidrar till integration och ger nya svenskar en god start i sitt nya land.

Biblioteken har således av många skäl en fortsatt viktig roll att spela i samhällsutvecklingen. Självfallet måste biblioteksverksamheten vara följsam och benägen att förändra sitt arbetssätt, men bibliotekens välgrundade idétradition - kostnadsfri tillgång till kunskap, kultur, upplysning och information för alla är fortfarande i högsta grad en relevant utgångspunkt i arbetet.

BIBLIOTEKENS UPPDRAG OCH FÖRUTSÄTTNINGAR

Biblioteken i Kävlinge kommun, liksom alla andra svenska bibliotek, har som sitt främsta styrdokument bibliotekslagen. Utöver denna har den politiska ledningen i Kävlinge kommun ställt upp ett antal kommunövergripande mål som hela den kommunala organisationen ska hjälpa till att nå. Region Skånes kulturplan innehåller skrivningar om bibliotekens roll i samhällsutvecklingen. Faktorer i omvärlden påverkar självfallet bibliotekens uppdrag.

Styrdokument

Bibliotekslagen

Lagens ändamålsparagraf fastslår att biblioteken *"ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla."* Prioriterade målgrupper anges också i lagen. Barn och unga, funktionshindrade, invandrare och andra minoriteter ska ägnas särskild uppmärksamhet. Bibliotekens utbud ska präglas av allsidighet och kvalitet. Vidare anger bibliotekslagen att det inom grundskola och gymnasieskola ska finnas lämpligt fördelade skolbibliotek för att stimulera elevernas intresse för läsning och litteratur samt för att tillgodose deras behov av material för utbildningen.

Unescos folkbiblioteksmanifest.

Manifestet understryker att folkbiblioteken är lokala kunskapscentra och en förutsättning för ett livslångt lärande, ett självständigt ställningstagande och kulturell utveckling för den enskilde och för olika grupper i samhället. *"Fri och obegränsad tillgång till kunskap, tankar, kultur och*

information" är en förutsättning för välinformerade medborgare med möjlighet att utöva sina demokratiska rättigheter och därigenom spela en aktiv roll i samhällslivet.

Unescos skolbiblioteksmanifest

Skolbiblioteket är en del i utbildningsväsendet. Det ska främja läs och skrivkunnigheten och förmågan att söka information. Skolbibliotekets grundläggande uppgifter omfattar bland annat att främja skolans utbildningsmål, skapa läslust samt att träna eleverna att värdera och använda information. Skolbibliotek gynnar åsiktsfrihet och delaktighet i ett demokratiskt samhälle.

Skollagen och läroplanen

I skollagen står det tydligt att alla skolor ska ha tillgång till skolbibliotek. I läroplanen för grundskolan läggs stor vikt vid bland annat informationssökning, källkritik och läs- och språkutveckling. I läroplanen fastslås även rektors ansvar för skolbiblioteksverksamheten.

Regional kulturplan

I Regional kulturplan för Skåne 2016-2019 understryks vikten av att tydliggöra biblioteken som viktiga aktörer i demokrati- och samhällsutvecklingen. Detta ska ske genom att bland annat främja en likvärdig tillgång till litteratur, information och kultur för alla invånare. Folkbibliotekens arbete med livslångt lärande, eget skapande och läsfrämjande arbete ska utvecklas. Biblioteken ska fortsatt utvecklas till öppna, tillgängliga och dynamiska platser och aktörer i lokalsamhället.

Kommunala inriktnings/nämndsmål

Biblioteksverksamheten i Kävlinge kommun bidrar till att uppfylla ett antal av de 20 kommunövergripande mål som styr kommunens verksamhet. Bibliotekens arbete påverkas av följande mål:

- ***Kävlinge kommuns invånare har stort inflytande***

Alla invånare ska ha möjlighet att utöva sina medborgerliga rättigheter och delta i det demokratiska samtalet. En förutsättning är att alla har tillgång till, och möjlighet att tillgodogöra sig, information och kunskap och detta bidrar biblioteken till.

- ***Kävlinge kommun är Skånes bästa boendekommun***

Ett rikt och aktivt kulturliv är en förutsättning för att lyckas i denna målsättning, något som biblioteken i hög grad kan bidra till.

- ***Kävlinge kommun har ett gott bemötande och en god tillgänglighet***

Biblioteken i Kävlinge är Meröppna. Det innebär att biblioteks samlingar, datorer, wifi och lokaler är tillgängliga för den som är registrerad användare av Meröppet. Under bemannade öppettider bemöter bibliotekspersonalen i enlighet med kommunens värdegrund.

För att ytterligare förbättra tillgängligheten arbetar biblioteken uppsökande för grupper som av olika skäl inte kan besöka biblioteken.

- ***Kävlinge kommuns invånare har en rik fritid***

Biblioteken och en omfattande programverksamhet bidrar till att uppfylla detta mål.

- ***Kävlinge kommun skolor tillhör de bästa i landet***

Väl fungerande bemannade skolbibliotek är en förutsättning för att uppfylla detta mål.

Vägs alla dessa styrdokument samman kan det konstateras att bibliotekens mest fundamentala uppdrag handlar om att stärka demokratin.

Omvärlden

Nationellt

Läsförståelsen hos svenska 15-åringar har minskat dramatiskt och nedgången är störst i de redan svaga grupperna. Läsningen och läsförmågan skiljer sig allt mer mellan olika grupper i samhället och pojkar läser sämre än flickor. Med tillgång till ett utvecklat språk får alla större inflytande över sitt liv och kan ta aktiv del i det demokratiska samtalet. Därför ska biblioteket främja läsning och litteratur.

Troligen kommer de digitala klyftorna att finnas kvar framöver. År 2000 hade halva svenska folket tillgång till internet. 2014 återstår det dock fortfarande runt 1 miljon svenskar som inte använder internet. Knappt hälften av dessa anger att skälet är att de saknar kompetens eller resurser för att använda internet. Samtidigt förväntas människor i allt större grad behärska det digitala. Myndigheter styr över allt mer av sina tjänster mot internet. Biblioteken har kompetensen och möjligheten att bidra till att öka den digitala delaktigheten i samhället.

I en omvärld med växande främlingsfientliga krafter, segregation, ökande ekonomiska och sociala klyftor behöver relationer mellan olika samhällsgrupper stärkas. Biblioteket är till för alla, en plats som ska främja jämställdhet och mångfald. Det innebär att bibliotekens funktion som mötesplats för människor kommer att bli allt viktigare.

Lokalt

Kävlinge kommun har en uttalad ambition att bli Skånes bästa boendekommun med en regelbunden inflyttning. Ett rikt och aktivt kulturliv bidrar till den sociala och ekonomiska utvecklingen av kommunen och är en förutsättning för att ambitionen om att bli Skånes bästa boendekommun ska bli verklighet.

Utbildningsnivån i Kävlinge ligger ungefär i nivå med snittet för både Skåne län och riket. En hel del studerande vid högskolor och universitet i Malmö/Lund bor i kommunen och förväntar sig god service av sina lokala folkbibliotek.

Andelen av befolkningen som är mellan 0 och 18 år är idag cirka 26 procent och aktuella befolkningsprognoser pekar på att den siffran kommer att vara aktuell ett antal år.

I linje med den nationella samhällsutvecklingen kommer andelen utrikes födda att öka även i Kävlinge. Det talas idag många språk i kommunen och det finns boende för ensamkommande flyktingbarn. Det ökande antalet personer med annat modersmål än svenska ställer förändrade krav på bibliotekens verksamhet.

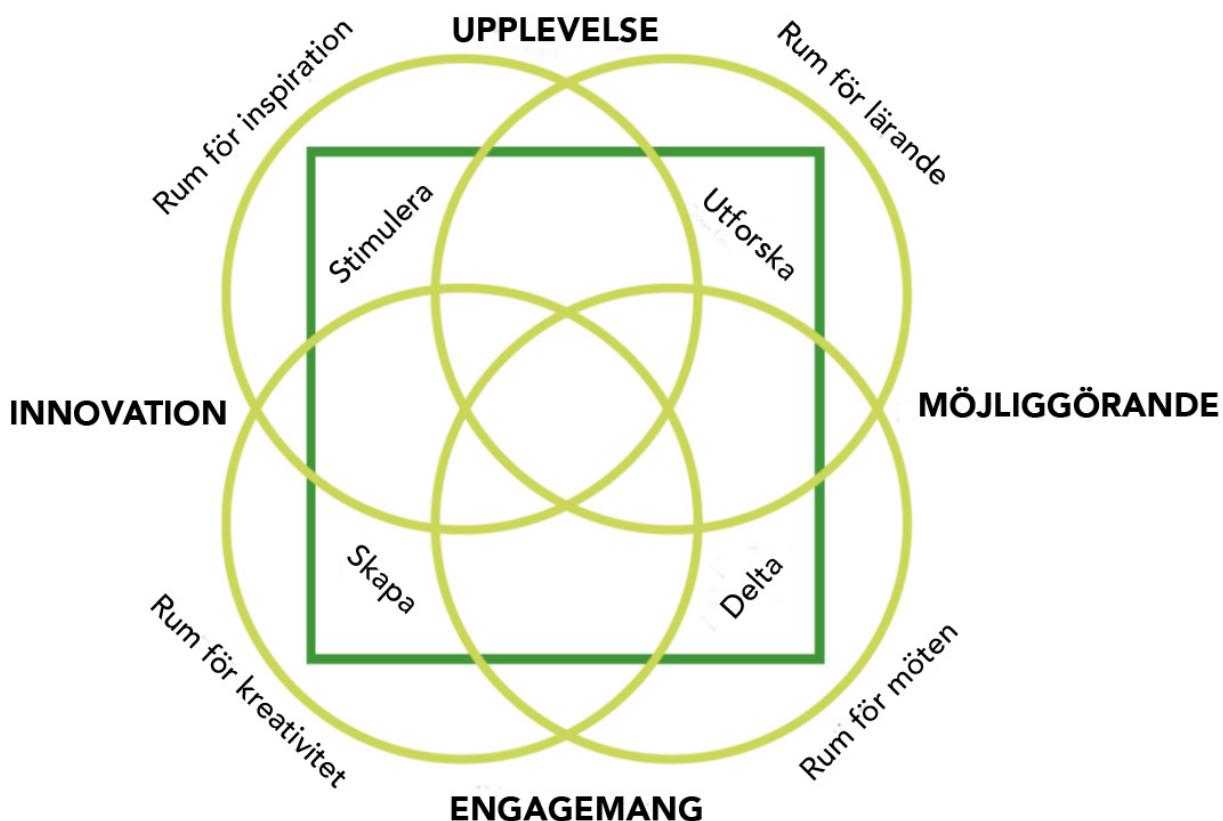
Biblioteken i Kävlinge

Det finns två folkbiblioteksenheter, en i Kävlinge och en i Löddeköpinge. Båda biblioteken är Meröppna. Kävlingebiblioteken samarbetar med bibliotek över hela Sverige. Särskilt samarbete förekommer med biblioteken i Skåne och delregionalt samarbete finns med biblioteken i Staffanstorps, Svedala, Burlöv och Lomma. Inom kommunen sker samverkan med Lärcentrum, förskola, skola, äldreomsorg, kultursamordnare osv. Samarbete förekommer även med föreningar och studieförbund.

Alla kommunala grundskolor har egna skolbibliotek och samtliga är bemannade med fackutbildade bibliotekarier.

PRIORITERAT-FUNKTIONER OCH MÅLGRUPPER

Bibliotekens olika styrdokument och de trender och utmaningar vi kan se i omvärlden ger en riktning för de kommande årens biblioteksverksamhet i Kävlinge kommun. För att tydliggöra och beskriva de kommande årens prioriterade funktioner för biblioteken kan Jochumsen, Rasmussen och Skot-Hansens modell över bibliotekens fyra rum användas. ("The four spaces-A new model for the public library, 2012).

Modellen visar på fyra aspekter av bibliotekets uppdrag som samspelar, överlappar och förutsätter varandra. Biblioteken ska skapa förutsättningar för upplevelse, möjliggörande, deltagande och innovation. Detta förutsätter att biblioteken samtidigt rymmer rum för inspiration, lärande, möten och kreativitet. Rummen samspelar, exempelvis är ett rum för möten inte ett bibliotek om inte de andra aspekterna inryms och ett bibliotek är inte enbart ett rum för lärande.

Rum för lärande

Information och kunskap åt alla

Vi lever idag i ett informations- och kunskapssamhälle. Informationsflödet ökar och digitaliseras alltmer. Samtidigt har inte alla tillgång till, eller kunskaperna för att tillgodogöra sig, den digitala världen, den digitala klyftan växer. Biblioteket har ett ansvar för att utjämna denna klyfta.

Biblioteken har en tradition av att samla, organisera och tillgängliggöra information, och att vägleda och hjälpa människor i deras informations- och kunskapsinhämtning. Dagens föränderlighet i arbetslivet ställer nya krav på utbildning och bibliotekens uppdrag på detta område är fortsatt viktigt.

Läsförmåga och läsförståelse

Vikten av läsförmåga och läsförståelse kan knappast överskattas. Förbättrad läsförståelse medför bättre förmåga att uttrycka sig i skrift. Möjligheterna att utbilda sig, bilda sig en egen uppfattning och delta fullt ut i ett demokratiskt samhälle blir bättre.

Såväl skolbibliotek som folkbibliotek har en tydlig och högt prioriterad uppgift i att arbeta med att öka läsförståelsen och stärka läsförmågan.

Rum för inspiration

Biblioteket ska även vara ett rum för meningsfulla upplevelser, läsande, inspiration och berättande, och har ett lagstadgat uppdrag i att stärka litteraturens ställning även som konstform. Biblioteken i Kävlinge kommer fortsatt att arbeta för att främja lustläsning och stärka litteraturens roll genom lässtimulerande aktiviteter.

Biblioteken ska även arbeta med att främja andra kulturella uttryckssätt och kommer att erbjuda programverksamhet som kan innefatta bland annat teater, filmvisningar, musikframträdande och utställningar av olika slag.

Rum för möten

Biblioteken är offentliga rum som välkomnar alla, utan krav på motprestationer. Folkbiblioteket är en allt viktigare mötesplats där relationer mellan olika samhällsgrupper och ålderskategorier stärks. Lokal förankring är central för funktionen som mötesplats. Aktiviteter och programpunkter som arrangeras av det lokala biblioteket främjar tillsammanskap. Både föreningar och privatpersoner kan använda bibliotekens utrymmen för sammankomster, kurser, föreläsningar eller vad det må vara.

Rum för kreativitet

Bibliotekens funktion som rum för skapande och kreativitet blir allt viktigare. Skapande- och lärmiljöer blir allt vanligare inslag i bibliotekens utbud. Biblioteken bygger i allt högre grad relationer med lokalsamhället, och ger dess invånare möjligheter, kunskaper och resurser för eget skapande. På egen hand eller med hjälp av bibliotekspersonalen, eller i samverkan med andra i lokalsamhället. Biblioteken ger helt enkelt människor möjligheter att skapa sin egen kunskap.

Prioriterade målgrupper

Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och unga för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning. Biblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, bland annat genom att utifrån deras olika behov och förutsättningar erbjuda litteratur och tekniska hjälpmedel. Biblioteken ska även ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska.

STRATEGISKA ÖVERVÄGANDEN

Bibliotekens strategiskt viktiga områden är:

Personal och kompetens

Kontinuerlig kompetensutveckling och tillräcklig kompetensförsörjning är centralt för att säkerställa hög kvalitet och ständig utveckling i folkbibliotekens verksamhet. Skolbiblioteken i Kävlinge bemannas med fackutbildade bibliotekarier.

Medieutbud

E-böckerna är efterfrågade och uppskattade och har läsfrämjande effekter. Parallellt med detta finns en fortsatt stor efterfrågan på de traditionella tryckta medierna, databaser för exempelvis släktforskning, film på DVD, ljudböcker på CD och talböcker i DAISY format. För skolbiblioteken är e-böcker en viktig fråga. Eleverna har idag den tekniska utrustningen för att kunna läsa e-böcker.

Lokalresurser

Modern biblioteksverksamhet ställer allt högre krav på flexibelt lokalanvändande. De traditionella samlingarna av medier måste rymmas, samtidigt måste moderna bibliotekslokaler i högre grad byggas för människor. Aktiviteter, kanske i synnerhet för barn, måste få ta plats och höras i biblioteksrummet. Samtidigt måste biblioteken erbjuda tysta, lugna miljöer för studier, läsning och eftertanke, något som känns allt viktigare i ett samhälle där knappast någon annan offentlig miljö kan erbjuda just detta.

Kävlinge kommun planerar för ett nytt medborgarhus som kommer att innehålla flera kommunala funktioner; kommunhus, samlingssal, kommunarkiv och bibliotek.

Biblioteksverksamhetens ena enhet, Kävlinge, kommer att flytta in i det nya huset. I planeringen och projekteringen är det viktigt att bibliotekets nya lokaler uppfyller alla de krav på flexibilitet och tillgänglighet som en modern biblioteksverksamhet ställer. De människor som använder biblioteken och dess tjänster ges möjlighet att vara delaktiga i processen med att forma det nya biblioteket.

Omvärldsbevakning och kommunikation

Biblioteken i Kävlinge ska följa samhällsutvecklingen lokalt, nationellt och internationellt för att kunna erbjuda aktuell och relevant verksamhet. Biblioteken ska använda de vid varje givet tillfälle mest lämpliga kanalerna och metoderna för kommunikation och dialog kring bibliotekens tjänster och utbud.

UPPFÖLJNING, UTVÄRDERING OCH REVIDERING

Biblioteksplanen kan närmast betraktas som ett strategiskt komplement till de mer konkreta verksamhetsplanerna. Dessa konkretiserar arbetet med att uppfylla de politiska målen. Utgångspunkten är att biblioteksplanens giltighetstid följer mandatperioderna. Föreliggande plan gäller således 2015 – 2018. Om omständigheterna så kräver kan dock planen revideras under giltighetstiden.

En årlig utvärdering och uppföljning sker i samband med Fritid och Kulturs Kvalitetsrapport samt SCB:s Medborgarundersökning.

I samband med att en ny mandatperiod tar sin början kommer en större utvärdering av Biblioteksplanen att göras. Utvärderingen bör då ske med utgångspunkt i några övergripande frågeställningar, såsom:

Är biblioteksplanen rätt utformad? Det vill säga, har struktur och innehåll varit relevant och i rätt omfattning? Skulle biblioteksplanen ha varit mer specifik, eller mera övergripande? Innehållit fler, eller färre, delar?

Är biblioteksplanen ett levande dokument? Det vill säga, har biblioteksplanen hållits aktuell i medarbetarnas arbetsvardag? Har innehållet varit välkänt och känt relevant i det dagliga arbetet? Har biblioteksplanen bidragit att göra bibliotekens arbete mer känt bland allmänheten?

Är bibliotekets verksamhet i linje med vad biblioteksplanen säger? Det vill säga, har biblioteken arbetat i linje med den strategiska riktning som biblioteksplanen pekat ut? Har de centrala uppdrag som biblioteksplanen identifierar utförts?

Bilaga:

Modellen över bibliotekens fyra rum i original:

Henrik Jochumsen , Casper Hvenegaard Rasmussen, Dorte Skot-Hansen:

“The four spaces – a new model for the public library”

